

KERKBLAD

Jaargang 27 - nummer 16
vrijdag 4 september 2020
editie Leeuwarden e.o.

G eandewei

Protestantse
Kerk

Pelgrimeren

Als u het wilt, kunt
u mij rein maken

Geloofsgetuige
Cyprianus van Carthago

Lichter
kerkzijn

Column Robert Colijn

Pure armoede

Armoede. Niet iets waar je trots op bent als dit je ervaring is. Het is zelfs zo dat je dit het liefst geheim wilt houden. Je schaamt je ervoor of je hebt het gevoel dat je faalt. Toch is er veel armoede in onze eigen omgeving.

Er zijn verschillende soorten armoede. Allereerst is er de financiële armoede. Die van een gezin met drie kinderen dat rond moet komen met vijftig euro in de week. We hebben een Voedselbank, maar er zijn veel mensen die, volgens de regels daarvan, net teveel verdienen om in aanmerking te komen, maar juist niet rond komen. We hebben mooie initiatieven om, vanuit de relatie, mensen te helpen stapje voor stapje hun geldzaken beter op de rit te krijgen. Solidair Friesland heeft het Budgetmaatje-project, waarin het vrijwilligers traint - en blijvend ondersteunt - om als maatje iemand (of een gezin) te helpen hun geldzaken inzichtelijk te maken. Hiernaast wil je er gewoon zijn voor mensen.

Ik ben heel blij dat ik op twee verschillende plekken mag werken. Naast mijn baan als kerkelijk werker in PKN De Ontmoeting in Damwâld, heb ik ook een baan bij Solidair Friesland. Daar mag ik iets betekenen voor mensen in de maatschappij die het even wat minder hebben.

Naast financiële armoede is er ook veel sociale armoede. Mensen die weinig mensen hebben. Ouderen die me vertellen dat ze geen kinderen hebben en dat er niemand op bezoek komt. Zoveel mensen, zoveel verhalen. Zoveel kansen om als kerk aanwezig te zijn als zout en licht in onze nabije omgeving. Misschien door Budgetmaatje te worden? Misschien door bij mensen op bezoek te gaan die niemand hebben? Of door als diakenen samen eens goed te praten over hoe ze kartrekker kunnen zijn voor hun gemeente? We kunnen - misschien wel moeten - het verschil maken! We gaan er samen voor.

Robert Colijn is kerkelijk werker bij PKN De Ontmoeting in Damwâld

www.solidairfriesland.nl

Meditatie Rein

Er kwam iemand naar hem toe die aan huidvraat leed; hij smeekte hem om hulp en zei, terwijl hij op zijn knieën viel: 'Als u het wilt, kunt u mij rein maken.' Marcus 1:40

door Jan de Jongh

Bij het woord 'onaanraakbaren' denk ik altijd vooral aan de 260 miljoen Dalits in India die buiten het kastenstelsel zijn gestoten. Onaanraakbaren komen nogal eens in de evangeliën in beeld, bijvoorbeeld in Marcus

Jezus geneest tien melaatsen, Georg Balthasar Probst, 1742 - 1801

1:40: 'Op een keer komt daar bij hem een lepralijder. Die valt smekend op zijn knieën, uitroepend: 'O, als u dát wou. Ú vermag mij rein te maken!' En Jezus kreeg deernis met hem. stak zijn hand uit, raakte hem aan en zei tot hem: 'Goed, wéés dan rein!' (vertaling M. v.d. Zeyde).

In deze tijd van isolatie of opsluiting, met name van kwetsbare mensen, trof mij die ontroerende aanraking door Jezus én de vraag van de melaatse, niet om genezing, maar om rein te worden. Verder zoekend viel me op, dat écht aanraken alleen in de eerste drie evangeliën voorkomt en heel centraal staat in de ontmoetingen met Jezus. Daar had ik altijd overheen gelezen.

Jezus en de reinheidswetten

(On)rein was een juridisch begrip in Israëel. Onreinheid betekende dat mensen met een boog om je heen moesten lopen, dat je werd buitengesloten. Vooral vrouwen waren nogal eens onrein. Ik denk aan die twaalf jaar bloedvloeiende vrouw met haar bloed- en geldarmoede, want dokters zijn niet goedkoop.

Op hoop van zegen raakt ze Jezus' kleed aan. Jezus voelt die aanraking als een hulpvraag. Volks bijgeloof? Voor Jezus is het genoeg: 'Mijn dochter. dat geloof van jouw - dat was je redding. Sjaloom en wees gezond.'

Telkens wordt indirect door Markus aan Jezus 35:5-6 herinnerd: 'Dan worden blinden

de ogen geopend, de oren van doven worden ontsloten, verlamden zullen springen als herten.'

Aanraking

Jezus raakt de dove man die slecht sprak aan, smeert spuug op zijn tong, steekt

vingers in zijn oren (Marcus 7:33) en het is goed. Jezus neemt een blinde bij de hand en door zijn aanraking worden zijn ogen geopend (Marcus 8:22-26). Het is een verhaal op de kentering, wanneer Jezus opgaat naar Jeruzalem en de leerlingen blind blijken voor zijn levensweg.

Aanraken is voor mensen van levensbelang. Wij allen snakken ernaar om aangeraakt te worden.

Boze Jezus?

Soms jaagt Jezus na een genezing wel erg bars de genezene weg: 'Naar de GGD jij, direct naar huis en je mond houden!' (vrij naar Marcus 1:43 en verder). Het gevolg is, dat ze allemaal in hun dorp gaan rondtetteren wat er gebeurd is.

Jezus' hardheid na die zachtheid valt op. Theologen schreven dit toe aan het zogenaamde Messiasgeheim: de mensen mochten nog niet weten, dat hij het was.

Ik denk dat het eenvoudiger is: Jezus zelf is enorm geschrokken, toen tot hem doordrong wat de gevolgen waren van zijn bewust overtrede van de reinheidregels van de overheid. Daar zou gedoe van komen. Het werd erger dan gedoe. Ze hebben hem vermoord.

Jan de Jongh is emeritus studentenpastor

Week 37, 6 t/m 12 september

zondag	Matteüs 18:10-20
maandag	Matteüs 18:21-35
dinsdag	Matteüs 19:1-9
woensdag	Matteüs 19:10-15
donderdag	Matteüs 19:16-22
vrijdag	Matteüs 19:23-30
zaterdag	Exodus 31:1-18

Week 38, 13 t/m 19 september

zondag	Exodus 32:1-14
maandag	Exodus 32:15-35
dinsdag	Exodus 33:1-11
woensdag	Exodus 33:12-23
donderdag	Exodus 34:1-18
vrijdag	Exodus 34:19-35
zaterdag	Psalm 145

Week 39, 20 t/m 26 september

zondag	Daniël 1:1-21
maandag	Daniël 2:1-12
dinsdag	Daniël 2:13-23
woensdag	Daniël 2:24-35
donderdag	Daniël 2:36-49
vrijdag	Daniël 3:1-12
zaterdag	Daniël 3:13-23

Leesooster

De Geandeweis 12 t/m 16 zijn nummers voor drie weken

Persoonlijk Pelgrimeren

Pelgrimeren is bewust leven. Bewust leven is pelgrimeren. Pelgrimeren is de weg. Beperkingen staan in de weg. Pelgrimeren overstijgt, overwint, verbindt en bevrijdt.

door Herman F. de Vries

Beperkingen

De huidige maatregelen in verband met de pandemie wisselen en vermoeien zeer. Ze putten zelfs uit. Niets is zo veranderlijk als de tijd en ons huidige leven. Kerkelijke gemeentes moeten voortdurend aanpassen, overleg plegen, en opnieuw aanpassen; en vervolgens nieuwe maatregelen en besluitvorming communiceren met de gemeenteleden.

Het is bijzonder moeilijk om iedereen te bereiken, omdat niet iedereen zich bereiken laat. Niet elk gemeentelid leest *Geandewei* of een website van de kerk. Bovendien raken mensen vermoeid van die steeds wisselende informatie of doet angst hen terugschrikken en gaan zij schuil achter een gedachte dat de kerken dicht zouden zijn. De hemel lijkt onze gebeden soms ook niet meer te horen. Maar ook dat is een misvatting, omdat die hemel sinds de kruisdood van Jezus Christus geopend is voor allen die God zoeken.

Anderen hebben de moed of het verlangen behouden om gemeente te zijn, juist in een tijd waarin afstand de verbinding en gemeenschap lijkt te willen verhinderen. Verrast en verwonderd mogen we zijn over tal van initiatieven in tuinen, de natuur, kerkgebouwen, bij gemeenteleden thuis, waarin de ontmoeting met Gods Woord en met elkaar plaats bleef vinden en tot nieuwe inzichten en geloofsgroei mocht leiden. Ik neem u mee naar twee voorbeelden vanuit Dokkum.

Fietspelgrimage

Op een zonnige avond stapte een twintigtal pelgrims op de fiets om net buiten Dokkum bij een boom het verhaal te lezen over Zacheüs. De tollenaar verborg zich in een boom en Jezus nodigde hem uit om tevorschijn te komen.

In het Fermanjebosk, net buiten Damwâld, lazen wij een leefregel uit het boek Spreuken, omdat Zacheüs en alle mensen zich in een leven met Jezus ook aan bepaalde leefregels willen houden. Buiten Broeksterwâld werd uit Deuteronomium gelezen, waar de mens geconfronteerd wordt met de keuze tussen leven en dood.

Is een christelijk leven en een pelgrimsreis ook niet vol van voortdurend, misschien wel dagelijks, kiezen? Linksaf kon de fietsende pelgrim kiezen voor de Goddeloze Singel. Rechtsaf voor een doopplek. Ieder koos deze avond voor het laatste. Ooit (1861) werden hier de eerste bekeerlingen gedoopt van de kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen (de Mormonen).

Een indrukwekkend monument hier verrast de fietsende pelgrims: 'Altijd hier gewoond en nooit geweten van dit monument en deze plek'. We hebben over de doop van Jezus gelezen en hebben op de openbare weg samen gebeden en gezongen. De keuze van Gods kin-

deren leidt tot doop en belijden. Via de Achterwei in Damwâld ging het verder. Bij het verzetsmonument stonden en werden wij stil. Het monument is opgericht ter nagedachtenis aan twee leden van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten die hier op 15 april 1945 sneuvelden tijdens een vuurgevecht met de bezetter.

Het past in de lijn van lezingen en teksten van deze avond. Nadat Zacheüs en elk mens de goede keuze heeft gemaakt, wordt de mens toch nog geconfronteerd met leed en met onrecht, en komt het op vertrouwen, gebed en volharding aan.

Bewogen, verrijkt en verbonden pelgrimeerden wij verder. Bij het Bonifatiuspark in Dokkum namen wij afscheid, nadat een dankgebed was uitgesproken. Versterkt en gezegend durfden de pelgrims nieuwe dagen tegemoet te treden.

Wandelpelgrimage

Enkele weken later ging opnieuw een twintigtal pelgrims op weg. Deze keer wandelend. In Dokkum werd eerst stilgestaan bij de Grote Kerk en de Ijsfontein met verzen uit Matteüs 25. Daar klinkt de nood (Ijsfontein) van de mens en wat een naaste voor die mens zou kunnen betekenen.

In een donkere fietstunnel zochten wij licht met een gedeelte uit de Bergrede van Jezus: de kerk is het licht voor de wereld en mag dit licht laten schijnen voor de mensen. Al pelgrimerend passeerden wij in Aalsum de eeuwenoude St. Catharinakerk, waar de gruwelijke, maar ook troostrijke legende van Catharina van Alexandrië werd verteld. Deze kerk draagt haar naam. Een mens ontkomt

niet aan lijden, maar in dit lijden mogen we gezegend worden en dwars door lijden heen verlossing vinden.

Zo liepen wij verder, naar de Swarte Mosk, waar een kruising op ons wachtte. De keuze moet onderweg bijna dagelijks gemaakt worden. Bevrijd pelgrimeerden wij langs de begraafplaats en lazen hier Prediker 1. Wat is de zin van ons leven en waar loopt het uiteindelijk op uit?

Naast vraagtekens zijn er in ons leven ook uitroepetekens. Als schapen in Jezus' kudde zochten wij daarnaar en vonden het Schapedijkje, waar Psalm 23 werd gezongen. Gemeenteleden die niet mee konden pelgrimeren ontmoetten ons daar. De groep en de gemeente nam toe in aantal en was dit dan ook één van die uitroepetekens? Dankend sloten wij onze pelgrimsreis af bij één van de Dokkumer kerken.

Bevrijding

Voorbij de beperkingen vinden wij bevrijding. Wij vinden elkaar. Wij vinden God, Die ons al zoekt. Iedereen mag ook mee en kán blijkaar ook mee. Dit en nog veel meer leren wij tijdens een avondje pelgrimeren. Beeld van heel ons leven. Bewust gaan. Bewust leven. Bewust de uren en dagen tellen. Ieder kan daar vandaag nog opnieuw mee beginnen of gewoon voortzetten waar u allang mee begonnen was. Er zijn zoveel mogelijkheden, maar blijf pelgrimeren en leef! Ook in deze tijd! En tot in eeuwigheid!

ds. Herman F. de Vries uit Ternaard is predikant van de Protestantse Gemeente Dokkum-Aalsum-Wetzens en redactielid van *Geandewei*

Byldspraak - Willem Wilstra

Firusfrije fakânsje

By dizze foto moast ik tinke oan it dramatyske ferhaal oer de flecht fan Lot út Sodom wei. In driigjende wolkeloft en de opdracht: 'Sjoch net om!'

Mar it spilet him tichteby ôf, op 'e âld Skâns/Oostmahorn. Wy hawwe dêr mei nocht wenne binnen dy machtige seedyk, doe't it noch Lauwerssee wie. In lytse mienskip, mar wol mei noch oan de natoer, de beweging fan it tij, it bûtskykjen en de aksje fan minsken nei de fearboat.

Fan alle kanten koe men it waar oankommen sjen. Earst de buien út it súdwesten, gauris mei in protte wetter. Troch it ferrin fan de depresje – de wyn nei it westen en úteinlik troch nei it noardwesten – belibben wy in fûle stoarm. Wat in spanning!

Reden foar mannichien fan de bewenners om oer de dyk te sjen nei it hege wetter. De Skâns hat de lêste fyftich jier in metamorfoaze trochmakke, fan de âld bewenners binne noch mar in pear oer, wylst it tal huzen mei in faktor 10 groeid is. Jo kinne it wol riede: rekreaasje wat de klok slacht.

Achter de dyk is it stil wurden (dêr leit no de Lauwersmar), mar wat wol nuver is: de fakânsjegongers hawwe it kuierke oer de seedyk mei de machtige fiergesichten en frisse lucht ek ûntdutsen! En fansels de buien.

Diversen

Jongerenavond Connect weer echte ontmoeting in Damwâld

Lydia van Ginkel, jeugdwerkadviseur van Landelijk Contact Jeugdwerk, komt op 11 september (19.45 uur) naar de interkerkelijke jongerenavond Connect in de CGK aan de Haadwei 127. Ze spreekt over 'Geloven met karakter'. Een van de bijzondere maatregelen om verspreiding van het coronavirus tegen te gaan is dat er maximaal honderd jongeren welkom zijn en dat zij zich moeten aanmelden. Dat kan via een mail naar connectavonden@gmail.com of een berichtje naar (06) 15447329. Bij de ingang wordt gevraagd naar gezondheidsklachten, binnen staan de stoelen op anderhalve meter van elkaar en moet iedereen deze afstand aanhouden.

Boek 'Levie leeft' van Herman F. de Vries nu ook in het Engels

Levie leeft, het boek uit 2018 van predikant en Geandewei-redacteur Herman Frederic de Vries over zijn grootvader Levie de Vries die slachtoffer werd van de Holocaust, is nu ook in het Engels verschenen. *Levie is alive*, heet het boek dat door uitgeverij Aspekt is uitgebracht. Het boek is een verslag van de zoektocht naar voorvaderen én levende verre familie die De Vries op touw zette om alsnog 'een fundament onder zijn leven te leggen': in zijn familie aan vaderskant werd namelijk altijd als het graf gezweven over hun Joodse achtergrond en die zwijgzaamheid heeft hem altijd bekneld. *Levie is alive* kost 18,95 euro en is te bestellen bij iedere (online-)boekhandel.

Cantatedienst op 6 september in de Grote of Jacobijnerkerk

De Grote of Jacobijnerkerk is op 6 september om 19.00 het decor van een cantatedienst. Uitgevoerd wordt een cantate van Samuel S. Wesley (1810-1876), met medewerking van Christy Luth, sopraan. Het stuk begint met een stevig koorgedeelte, in volume toenemend met op een groots moment een heftige orgelinzet. Dan volgt een intieme sopraansolo, een lieve melodie, met een refrein dat door de sopranen instemmend meegezongen wordt. Het recitatief is de brug naar weer een stralend slotkoor, wat met orgel in een fuga naar een groots einde toewerkt. Wie de dienst wil bezoeken moet zich wel even vooraf aanmelden via cant.jacobijner@gmail.com.

Aanbevolen Ongelukkig, OER, Verbeek

Redacteuren en medewerkers van Geandewei bespreken boeken, cd's of dvd's die ze bij de lezers onder de aandacht willen brengen. Met bijdragen van Aukje de Bildt en Teun-Jan Tabak

De kunst van het ongelukkig zijn Van OER tot corona

Dit dunne, zeer goed leesbare boekje van Dirk De Wachter, psychiater-psychotherapeut, vertelt van het feit dat mensen kwetsbare mensen zijn. Wij denken dat wij de hele wereld aankunnen en dat alles wat we willen ook kan. Wij denken dat alles maakbaar is. En daar streven we dus in ons leven naar. Daar leven we voor. Maar met de laatste maanden van het coronavirus nog indrukwekkend in ons geheugen gegrift, hebben we ervaren dat dat niet zo is. Dirk De Wachter pleit ervoor te zeggen dat het streven naar geluk als levensdoel een vergissing is. Wat wél mogelijk is - en waar het leven volgens hem om draait - is het streven naar zin en betekenis in het leven. De woorden van De Wachter geven ruimte. Je ademt op: Gelukkig, ik hoef niet hard te werken om geluk te vinden. Ik hoef niet mijn best te doen om gelukkig te worden. Want geluk zit maar in bepaalde momenten en die momenten kun je niet dwingen.

En je stelt jezelf de vraag: Wat voor zin zou ik aan het leven geven? Waardoor krijgt het leven voor mij betekenis? Wat maakt dat, wanneer ik ooit een keer op mijn leven terug zal kijken, ik kan zeggen: het is goed geweest dat ik zó geleefd en gewerkt hebt?

Op de omslag en in het boekje zijn tekeningen verwerkt van Louise Bourgeois (1911 - 2010). Ze tekent datgene waardoor haar dagen zinvol worden. Als je de inhoud van *De kunst van het ongelukkig zijn* koppelt aan de bijbelse woorden dan geeft dat veel stof om over na te denken.

Als wij kwetsbare mensen zijn, is onze God dan ook kwetsbaar? (AEdeB)

Dirk de Wachter, *De kunst van het ongelukkig zijn*, Lannoo Campus, 19,99 euro

In eigentijdse termen het evangelie uitleggen. Dat willen Cees Dekker, Gijsbert van den Brink en Corien Oranje met het boek *OER, het grote verhaal van nul tot nu*. Het beslaat zo'n veertien miljard jaar die in 160 bladzijden in sneltreintempo aan je voorbijtrekken. De lezer beziet de creatie van de schepping door de 'ogen' van Proton, een subatomair deeltje dat de geschiedenis van Oude en Nieuwe Testament, maar ook nog een reis in een ruimtestation ten tijde van de coronacrisis meemaakt. Het is een geslaagde vertelling, vooral omdat je met heel andere ogen de wordingsgeschiedenis van aarde tot op heden krijgt voorgeschoteld. Vanaf den beginne speelt de Schepper een rol. Na een periode met chaos - die door de auteurs wordt vergeleken met een vuurwerkfabriek waarin een vonk terecht is gekomen - ontstaan tijd en ruimte en blijkt de Schepper al vele jaren aan het werk. De combinatie van natuurkunde, biologie en theologie maken het verhaal. Alle voor ons bekende Bijbelverhalen zijn een kwartslag anders, ook door de natuurkundige inslag, maar maken dat met die nieuwe invalshoek de interesse wordt gewekt. In een uitgebreid nawoord vertellen de schrijvers over het waarom van dit boek. Ze wilden met het oog op de spanning tussen de evolutietheorie en de theologie de grote lijn in de geschiedenis van Gods eerste scheppingsdaden tot de wereld van nu vertellen. Daar zijn ze goed in geslaagd. Voor gelovigen en andersgelovigen van alle leeftijden, worden God en de wetenschap op een aanstekelijke manier met elkaar verbonden. Een doorkijkje in het grote verhaal via de ogen van Proton, je moet het maar verzinnen. (T-JT)

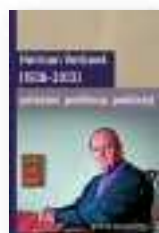

Corien Oranje c.s., *Oer, het grote verhaal van nul tot nu*, Ark Media, 14,99 euro

Herman Verbeek

Priester, politicus, publicist. Dat was Herman Verbeek (1936-2013). Er ligt een prikkelende biografie over hem, geschreven door Stefan van der Poel. Het leven van Herman ademt de jaren zestig van de vorige eeuw, van de generatie die vernieuwing wilde in kerk en politiek, maar teleurgesteld was over de resultaten. Herman wordt priester in het bisdom Groningen (1963), is kapelaan in Joure, kiest voor de kerkelijke vernieuwing en raakt terug in Groningen betrokken bij een oecumenische samenwerking. Hij zoekt zijn weg binnen de Politieke Partij Radicalen (PPR), voor hem vormen theologie en politiek een eenheid. Hij is voorzitter van de PPR en 10 jaar

lang lid van het Europees Parlement. Het beeld dat opdoemt is toch dat Herman gekanteld door het leven gaat. In Joure verdwijnt hij na twee jaar omdat de pastoor niet aan de vernieuwing meedoet. Hij vertrekt met onmin uit het EP. Hij weet mensen te enthousiasmeren, maar blijkt een 'alles of niets'-type. De laatste jaren legt hij zich toe op het dichten van 'zangen', liederen voor geloofsgeenschappen. 'Het kerkje in Oostum is het beeld dat mijn leven samenvat', zo wordt Herman geciteerd. Het kerkje is prachtig, maar staat leeg. (T-JT)

Stefan van der Poel, *Herman Verbeek (1936-2013) priester, politicus, publicist*, Uitgeverij Verloren, 18 euro

Geloofsgetuige Cyprianus van Carthago

Je kunt niet God als Vader hebben als je de Kerk niet als moeder hebt

* plm. 200

† 14 september 258, Carthago

Net als veel later Augustinus was kerkvader Cyprianus bisschop in Noord-Afrika, ruim voordat keizer Constantijn zich tot het christendom bekeerde. Vooral als pleitbezorger van een georganiseerde bisschoppelijke kerk is hij een sleutelfiguur. Op zijn naam staan invloedrijke geschriften, op zijn cv vooral synodevergaderingen.

Carthago was een van de belangrijkste steden van het Romeinse Rijk. Er vonden bij vlagen hevige christenvervolgingen plaats. De omgang met afvalligen was een heftig omstreden kwestie. De integriteit van de Kerk stond op het spel. Cyprianus hechtte groot belang aan debat en overleg van plaatselijke en regionale kerkleiders om tot standpunten te komen. Hoe anders moest de leiding van de Geest gestalte krijgen? Eén zo'n synode besliste dat niemand van de mogelijkheid van vergeving en terugkeer moest worden uitgesloten, maar dat er wel voorwaarden van boetedoeningen moesten worden gesteld. En deze bevoegdheid kwam in handen van bisschoppen te liggen. Hun beraad werd de hoogste autoriteit.

In zijn boek uit 251 over de eenheid van de Kerk schreef hij ook over 'de zetel van Petrus' als de bron van het episcopaat. Zijn ontzag voor de bisschop van Rome belemmerde hem niet om kritiek te hebben op 'eerste bisschop' Stefanus toen die een paar vroegere afvalligen als bisschop in Spanje installeerde. De Kerk kon als bruid van Christus gevallen zondaars wel opnieuw opnemen, maar een zondig priester aan het altaar was voor hem ondenkbaar. Even later was hij het ook niet eens met het standpunt van Stefanus over de geldigheid van de doop, ook als deze was gepleegd door een afgescheiden priester. 'Buiten de Kerk geen heil.' Wie gedoopt was door een Novatiaan moest worden herdoopt. Novatianus huldigde het radicale standpunt dat er voor afvalligen geen enkele vergeving mogelijk was.

Maar zo was Cyprianus een man van het midden. En het bisschopsambt won verder aan prestige toen ook hij zelf in een vervolging ter dood werd gebracht.

Nu is de tendens andersom. Wie geeft er nog om een georganiseerde kerk, officieel erkende en bevoegde voorgangers, een gezamenlijke lijn? Maar er is een grens waarachter het christendom zijn geloofwaardigheid verliest omdat het als los zand aan elkaar hangt. De loop van het Evangelie heeft een georganiseerde gemeenschap nodig die een ruimhartig toelatingsbeleid heeft, maar dan ook leiders (m/v) met ruggengraat in huis heeft.

Harmen Jansen

Achtergrond

Op weg naar lichter kerkzijn

De Protestantse Kerk werkt aan 'lichter kerkzijn'. Minder organisatie en vergaderen, meer aandacht voor de kern van het kerk-zijn. Dat is nodig om twee redenen. In de eerste plaats heeft de kerk te maken met krimp, er zijn minder mensen beschikbaar. Daarnaast verandert onze samenleving: mensen denken minder institutioneel en werken meer samen binnen lichte netwerken. Daardoor ervaren veel mensen onze organisatiestructuren als zwaar, als te veel opgetuigd.

door René de Reuver

Om als kerk lichter op pad te gaan is het onmisbaar om goed te weten wat de kern van ons kerk-zijn is. Als dat helder is, kan wat niet tot de kern behoort geschrapt worden en kan er gezocht worden naar lichtere manieren van kerk-zijn en organiseren. Als je weet wat je kern is, wat je identiteit bepaalt, dan kun je in het overige flexibel zijn.

Een voorbeeld

Hoe gaat dat in de praktijk, dat lichter kerk-zijn? Een voorbeeld uit de praktijk. Een kerkenraad bezit zich op een zaterdagmiddag over de vraag: 'Hoe neemt de komende generatie zijn verantwoordelijkheid in onze gemeente?' Dat is op zich een mooie vraag, doorgaans klinkt eerder: 'De jongere generatie neemt zijn verantwoordelijkheid niet, ze hebben het te druk met banen, gezin en sport.' Deze kerkenraad gaat in gesprek met een aantal dertigers. Zij vertellen hen: 'Wij willen wel, maar niet op jullie manier, in jullie structuren, op de manier waarop jullie alles hebben bedacht en georganiseerd. We willen met de inhoud bezig zijn en minder vergaderen. We organiseren wel via app-groepen.' Eén van hen merkt op: 'Mijn e-mail lees ik zelden en zeker niet als daar lappen tekst in staan. We vinden dat jullie over-georganiseerd zijn.' De predikant, die deze gemeente mede tot bloei heeft gebracht, waardoor de jongere generaties er weer zijn, is de spin in het web. Hij trekt aan alle touwtjes en organiseert de meeste activiteiten. Ook dat moet anders volgens de dertigers: hij moet veranderen van 'spin in het web' naar 'oliemannetje'. 'Laat ons het op onze manier doen, stimuleer ons, maar neem het niet over.'

Lichtere vormen

Nu gaat het niet in elke gemeente zo, toch illustreert dit praktijkvoorbeeld de kloof tussen de manier waarop een oudere generatie gewend is het kerk-zijn te organiseren en de wijze waarop dertigers dit licht, snel, in netwerken en zonder veel te vergaderen doen. Het is voor een kerkelijke gemeente nog niet zo eenvoudig om om te schakelen naar deze vlottere en lichtere manier van werken. In veel gemeenten ligt de cultuur vast. Mensen hechten aan vaste patronen, aan hoe men het gewend is. Aan: 'zo doen we het hier al jaren.' In 2016 verscheen het rapport *Kerk 2025: terug naar de kern*. Sindsdien is de Protestantse Kerk druk bezig om haar structuren en werkwijzen te vereenvoudigen. Zo ging de Protestantse Kerk van 75 naar 11 classes. De synode werd kleiner. Er wordt volop nagedacht over vereenvoudiging van de regelgeving voor plaatselijke gemeenten. De focus ligt op de plaatselijke gemeente, op vierplekken in wijk of

dorp. De Protestantse Kerk zet dus niet in op grootschalige fusies van lokale gemeenten. De kerk wil heel concreet present zijn in wijken en dorpen. Zij wordt concreet overal waar er twee of drie in Zijn Naam bijeen zijn. Samenwerking tussen gemeenten wordt wel gestimuleerd.

Naast de bestaande gemeente zijn in de afgelopen jaren circa 150 pioniersplekken en ruim 150 kliederkerken van start gegaan: nieuwe vormen van kerk-zijn voor mensen die niet naar de kerk gaan. Een divers palet aan beginnende gemeenschappen. Veel mensen die niet met kerk en geloof zijn opgevoed, vinden daar aansluiting. En doorgaans kennen deze pioniersplekken ook veel lichtere organisatievormen.

Mozaïek van kerkplekken

De praktijk van kerk-zijn binnen de Protestantse Kerk is divers geworden. Dat past ook in een samenleving die steeds diverser wordt. Dit is nodig om missionair relevant te blijven. Wel vraagt dit om een flexibele omgang met

kerkordelijke regels en, waar nodig, om aanpassing van deze regels. Eigenlijk is er kerkordelijk gezien al veel mogelijk, maar dan altijd 'in bijzondere omstandigheden'. Echter, die omstandigheden zijn intussen niet meer zo 'bijzonder' maar worden steeds meer regel ook voor langer bestaande gemeenten.

In het rapport *Mozaïek van Kerkplekken* wordt de praktijk van nieuwe vormen van kerk-zijn besproken en worden voorstellen gedaan om te komen tot lichtere regelgeving. Zo kan een volwassen pioniersplek sinds 2019 'kerngemeente' worden. Het genoemde rapport laat zien dat de missionaire praktijk allerlei vragen oproept rond kerk, ambt en sacrament. Wat hoort bij het wezen en de roeping van kerk-zijn? En waar is aanpassing noodzakelijk?

De meeste reacties op de voorstellen uit het rapport *Mozaïek van kerkplekken* kwamen vanuit kleine gemeenten. Zij zeiden: 'Dit hebben ook wij nodig!' Op grond hiervan besloot de synode om na te gaan de regelgeving voor kleine gemeenten eenvoudiger en lichter kan worden.

Terug naar de kern

Om te onderscheiden waar het op aankomt, is het belangrijk de kern van ons kerk-zijn opnieuw te verwoorden. Juist als je weet wie je bent, waar je voor staat en wat jouw identiteit is, kun je meebewegen met wat deze tijd van je vraagt. Onzekerheid over de eigen identiteit maakt dat men zich des te meer vastklampt aan de regels, aan hoe iets altijd is gegaan. Binnen een veelheid aan mogelijkheden is de vraag naar de kern essentieel. Daarom wordt in het rapport *Mozaïek van kerkplekken* uitvoerig gesproken over de essentie van kerk-zijn. Vanuit de essentie kun je uitwaaiëren naar diversiteit. Vanuit de ene belijdenis 'Jezus is Heer' stroomt een diversiteit aan gaven, samengebundeld in het ene lichaam van Christus (1 Korinthiërs 12).

Essenties

Wat zijn dan de essenties van kerk-zijn? Die kern bestaat uit drie relaties: die met God, met elkaar en met de wereld. Het DNA van de kerk bestaat uit vier strengen: eenheid, heiligheid, katholiciteit en apostoliciteit. Het rapport *Mozaïek van Kerkplekken* weegt deze zaken en maakt een praktische vertaalslag. Dat resulteert in tien essenties voor kerk-zijn die passen. Zij omschrijven wat minimaal nodig is om een zelfstandige (kern)gemeente van de Protestantse Kerk te zijn. Het gaat om:

- * een groep mensen die door de Geest wil leven uit Gods genade in Jezus Christus,
- * die regelmatig in het openbaar samenkomt rondom Woord en sacramenten,
- * die samen een doorgaande geloofsgemeenschap wil vormen,
- * en die zich missionair en diaconaal inzet voor de wereld, te beginnen in de eigen context,
- * bestaande uit tenminste tien volwassenen die hun gaven inzetten voor de kerkplek,
- * die zelf de verantwoordelijkheid op zich neemt voor het beleid en de financiën,
- * onder leiding van een kernraad, met tenminste drie belijdende leden van de Protestantse Kerk die ook een kerkelijk ambt bekleden,
- * met in de kernraad tenminste één ambtsdrager die bevoegd is om het Woord en de sacramenten te bedienen,
- * in verbondenheid met de kerk als groter geheel, in het bijzonder de Protestantse Kerk,
- * en die meewerkt aan toezicht en aan de behandeling van klachten en conflicten.

Deze tien essenties expliciteren een cruciale zin uit de Kerkorde van de Protestantse Kerk: 'Levend uit Gods genade vervult de kerk de opdracht van haar Heer om het Woord te horen en te verkondigen' (artikel I-2).

Ontmoeting op hartsniveau

Als het gaat over de essentie van kerk-zijn kom je al snel uit bij grote woorden, geladen door theologische tradities. Het is belangrijk om als kerkenraad of parochieraad hierover met elkaar in gesprek te gaan: 'Wat is wezenlijk voor ons kerk-zijn? Waarom doe ik mee? Wat raakt me? Wat geloof ik over Gods roeping voor mensen? Hoe kunnen wij op onze plek kerk zijn en wat is daarin onopgeefbaar?' De eerder geformuleerde essenties geven de kaders aan. In de plaatselijk context moeten zij concreet gemaakt worden. Dit vraagt om bezinning en ontmoeting van hart tot hart, op hartsniveau. Met als doel om (opnieuw) te verwoorden waar de geloofsgemeenschap in haar concrete context op dit moment toe geroepen wordt.

Als het hart gaat kloppen, wordt gaandeweg ook duidelijk welke activiteiten en structuren nodig zijn en welke ballast zijn. Dan kan er sneller en lichter gelopen worden, net zoals de Emmaüsgangers. Na hun ontmoeting met de levende Heer snelden zij weer terug naar Jeruzalem om het goede nieuws te vertellen. 'Wij hebben de Heer gezien!'

Kerk-zijn ontspringt als een explosie van vreugde. Vreugdevol leven vanuit de kern van het geloof opent nieuwe en oude wegen. De kramp verdwijnt. We mogen ontspannen leven vanuit de genade en liefde van God voor mensen. De kerk is uiteindelijk zijn zaak, niet de onze. Dit perspectief scherpt onze ogen om te zien waar we wel en niet (meer) toe geroepen zijn.

De rol van de voorganger

Wat betekent lichter kerk-zijn voor voorgangers? Voor de predikant, de kerkelijk werker, de priester of pastoraal werker? Zij of hij heeft in dit proces van vernieuwing een essentiële rol. Hij of zij stelt de vraag naar God. Vanuit de theologische kaders en de kennis van de Schrift kan de voorganger de kerkenraad of parochieraad begeleiden. Concreet door te vragen naar wat het betekent om in deze concrete tijd en context kerk te zijn. Door samen te zoeken naar woorden en handelingen die concretiseren waar men zich van Godswege toe geroepen weet. Door inspirerend voor te gaan in gebed, vertrouwen, hoop en liefde. Veel voorgangers in de Protestantse Kerk zien zichzelf als voorbijgangers (ze zijn immers maar tijdelijk in een plaatselijke gemeente) en nemen daarom deze rol niet snel op zich. Soms vanuit een bepaald beeld van leiderschap dat niet past bij de kerk (en overigens ook niet bij de huidige seculiere inzichten in leiderschap). 'Leiders' worden dan snel gezien als solisten, die wel even zeggen hoe het moet en dat dan (deels) ook nog zelf uitvoeren.

Er leven schrikbeelden over de 'charismatische' leider die manipuleert en mensen uitsluit. En niet altijd ten onrechte! Het leiderschap dat wij bedoelen is een inspirerend leiderschap in teamverband, stimulerend en faciliterend. Waarbij de specifieke rol van de voorganger vooral ligt in het zoeken en verwoorden van de kern, concentratie op wat wezenlijk is voor de kerkgemeenschap en het inspireren van anderen.

De verwachtingen binnen de gemeente kunnen intussen torenhoog zijn. Vaak wordt er veel verwacht van jonge predikanten. 'Nu komen de jongeren weer in de kerk', hij of zij weet immers hoe we de kerk weer vol krijgen. Dat misverstand kan als een loden last voelen. De voorganger vindt het ei van Columbus niet uit. Hij of zij kan wel inspireren, de Schrift openleggen, vertolken en ideeën inbrengen. Dit alles wil niet zeggen dat daarmee 'succes' verzekerd is. De toekomst blijft geschenk!

Eerste stappen en het vervolg

Hoe geef je vorm aan lichter kerk-zijn? Allereerst door in gesprek te gaan en te blijven over de identiteit van de geloofsgemeenschap. Waar staan we voor? Wie zijn wij? Wat is de essentie die we niet willen opgeven? Een heldere identiteit is onmisbaar. Als tweede gaat het erom zaken die belasten en hinderen los te laten. Om alle balast af te werpen en niet alles in stand te houden omdat we het nu eenmaal zo gewend zijn. Om te leven zonder kramp, met open handen, vanuit genade. Lichter kerk-zijn is geen doel op zich. Het is een noodzakelijk middel om in de komende decennia onze roeping te kunnen volgen en van betekenis te kunnen zijn in onze samenleving. Om jongere generaties de ruimte te geven en de kans te bieden om volop mee te doen, ook op leidinggevende posities. Om aan te kunnen sluiten bij de groeiende diversiteit in ons land. Dit alles opdat zoveel mogelijk mensen de liefde van Christus zullen ervaren. Op het vlak van lichter kerk-zijn heeft de Protestantse Kerk de afgelopen jaren de eerste stappen gezet. Er zijn ook nog vele stappen te zetten.

dr. René de Reuver is de scribe van de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland. Dit artikel verscheen eerder in WKO Bulletin

VOLGENDE KEER in G eandewei

Geloven als keuze

